

SKOLPORTENS NUMRERADE ARTIKELSERIE FÖR UTVECKLINGSARBETE I SKOLAN

De tidlösa kompetenserna

För ett livslångt lärande – på riktigt

FÖRFATTARE: ANN HARMON

ARTIKEL NUMMER 4/2017

Abstract

Eleverna går i skolan för att lära sig och förbereda sig för framtiden. Jag har länge funderat på om vi ger eleverna de verktyg som vi tror att de kommer ha nytta av i framtiden. Dessa kompetenser är för mig *De tidlösa kompetenserna*.

Jag fokuserade på den tidlösa kompetensen muntlig framställning. Jag har gjort en ministudie med tre klasser i årskurs åtta. En handlingsplan gjordes för höstterminens arbete, höstterminen 2015, och jag jämförde deras bedömning i betygskriteriet för muntlig framställning under tre terminer.

Resultatet visar att man på kort tid kan göra stor skillnad och med en tydlig handlingsplan för varje tidlös kompetens från årskurs F-9 kan man göra stor skillnad. För ett livslångt lärande – på riktigt.

*Ann Harmon är förstelärare i svenska och engelska i årskurs 7-9 och undervisar på Skuru Skola i Nacka samt arbetar med skolutveckling i Nacka kommun.
(ann.harmon@nacka.se)*

Denna artikel har den 30 januari 2017 accepterats för publicering i Skolportens numrerade artikelserie för utvecklingsarbete i skolan av Nacka kommuns läsgrupp med Björn Söderqvist fil. dr. samt rektor, Nacka kommun, som gruppens ordförande.

Fri kopieringsrätt i ickekommersiellt syfte för kompetensutveckling eller undervisning i skolan och förskolan under förutsättning att författarens namn och artikelns titel anges, samt källa: Skolportens artikelserie. I övrigt gäller copyright för författaren och Skolporten AB gemensamt.

Denna artikel är publicerad i Skolportens nättidskrift Undervisning & Lärande:
www.skolporten.se/forskning/utveckling/

Aktuell metodbok med författaranvisningar:
www.skolporten.se/metodbok

Vill du också skriva en utvecklingsartikel? Mejla till redaktionen@skolporten.se

Innehållsförteckning

Abstract.....	2
1. Bakgrund	5
2. Syfte.....	8
3. Metod.....	8
4. Huvuddel.....	8
5. Resultat och diskussion	11
6. Referenser	13

1. Bakgrund

Under alla mina år i klassrummet har jag funderat på om vi i skolan ger eleverna vad de behöver för framtiden. Ger vi eleverna förutsättningar för det livslånga lärandet? Läroplaner i all ära, men ger vi eleverna de verktyg som de behöver? Under åren har skoldebatten handlat om ”det livslånga lärandet” och ”lära för livet”, men vad innebär det egentligen?

De barn som i år börjar skolan kommer att gå i pension år 2075. Hur ser världen ut då? Hur vet vi att vi ger eleverna de verktyg som de kommer ha nytta av hela livet? Sir Ken Robinson (2006) är författare och föreläsare och i ett av hans TED-talks¹ pratar han om att vi inte har en aning om vad som väntar våra elever i framtiden. Hur vet vi då att vi förbereder dem på bästa sätt för framtiden?

Dessa tankar har gnagt i mig en längre tid och jag har under det senaste året börjat sätta ord på mina tankar. Jag har myntat begreppet: De tidlösa kompetenserna. Vad är det som vi idag vet säkert att våra elever kommer att ha nytta av i framtiden? De tidlösa kompetenser som jag, till en början, har valt att fokusera på är entreprenöriell kompetens, social och emotionell kompetens, studieteknik, kritiskt tänkande, läsförståelse, digital kompetens samt muntlig framställning.

Jag valde att börja med att fundera på hur man kan arbeta med muntlig framställning i skolan på ett sätt som ger resultat. En anledning till att jag valde att börja med just denna kompetens var att jag fick ett sms för några år sedan från en gammal elev som tackade mig. Tackade mig för att jag hade varit så envis och arbetat hårt med muntlig framställning under hans tre år på högstadiet. Han tackade mig för hans fina gymnasiebetyg i svenska. Jag har alltid lagt mycket tid och kraft vid muntlig framställning.

Ingen av dessa kompetenser är nya för oss, de nämns i LGR11 och vi arbetar med dem då och då i skolan. Det saknas dock en genomtänkt plan för hur svenska skolan arbetar med dessa kompetenser. Jag menar att det är nödvändigt att förtydliga vad som ska behandlas, hjälpa lärarna med HUR det ska gå till samt att se en röd tråd mellan årskurs F-9. Pedagogerna ska inte känna att detta är ”ytterligare en sak” som måste göras utan att det upplevs om ett komplement till det som redan görs och att man förstår syftet med att arbeta med dessa mer aktivt och genomtänkt.

Mitt arbete kring de tidlösa kompetenserna är mycket bredare än detta, men jag ville se vilka skillnader som kan ske på kort tid och då även fundera vidare på hur det skulle kunna se ut om man har en tydlig, detaljerad och genomarbetad plan från år F-9. Vilka resultat skulle man inte kunna nå då?

1. TED-talks är inspelade föreläsningar vars syfte är att sprida kunskap inom olika områden.

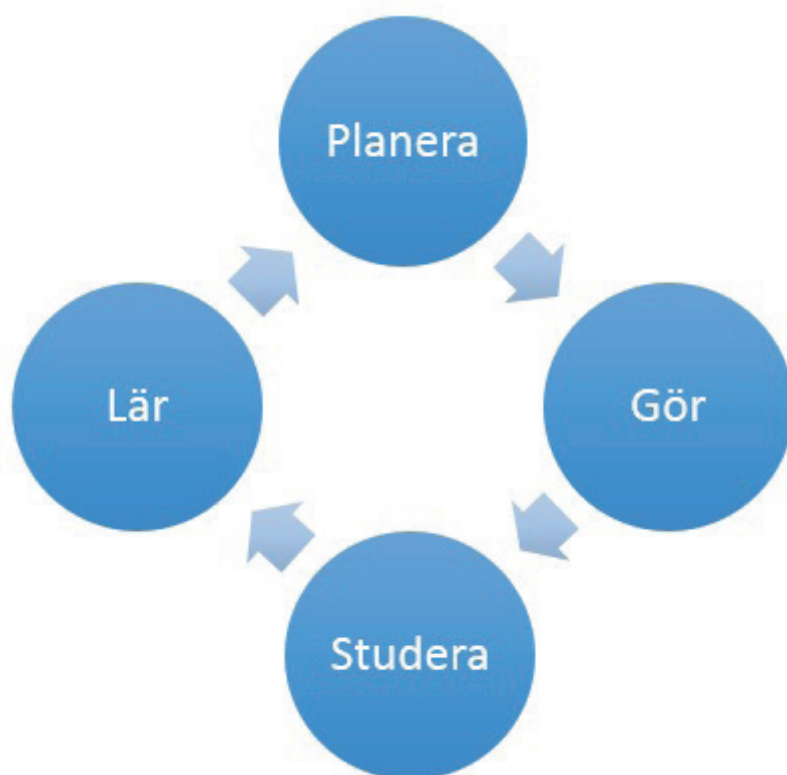
2. Syfte

I denna text har jag valt att fokusera på muntlig framställning. Jag var nyfiken på vilket resultat mina åttor i svenska kunde nå om jag som lärare under ett år lade upp en tydlig, detaljerad och genomarbetad plan samt tydliga mål på hur vi ska arbeta med muntlig framställning. Syftet är att belysa en av de kompetenser som vi vet att eleverna har nytta av hela livet.

Mitt arbete med de tidlösa kompetenserna växer fram och denna ministudie är viktig för att få bekräftat att det jag tänker och förespråkar fungerar på riktigt.

3. Metod

Vikten av att planera, göra, studera/utvärdera och lära är vital. Att arbeta med ständiga förbättringar är nödvändigt för att utvecklas. Bergman & Klefsjö (2013) pratar om den så kallade förbättrings cyklén.

Denna modell är användbar i många verksamheter och sammanhang. I klassrummet är den nödvändig för att jag som lärare ska påminnas om att hela tiden förändra, utveckla, lära, utvärdera, skruva och vrida på moment osv. för att utveckla undervisningen och nå alla elever. När man har arbetat med modellen ett tag blir det ett automatiskt sätt att tänka i vardagen. Vad händer med det som vi gör? Hur kan vi utveckla? Vad kan vi prova mer? Den modell jag har använt mig av i det här arbete innebär att eleverna har fått vara med och på olika sätt utvärdera de moment som vi regelbundet har arbetat med. Muntligt, skriftligt, enskilt, i par, i mindre grupper, helklass, anonymt och inte? Allt för att de ska känna att de är med i processen och att vi tillsammans lär oss och hittar och provar oss fram.

Som en del i detta arbete med de tidlösa kompetenserna gjorde jag en ministudie på min skola med mina tre klasser i årskurs åtta, under åren 2015 och 2016. Syftet med den var att visa vad man kan åstadkomma med en tydlig plan under en kort tid för att öka elevernas måluppfyllelse i en specifik kompetens, i detta fall muntlig framställning.

1. För enkelhetens skull valde jag att titta på kriteriet i svenska som behandlar muntlig framställning. Det fanns då något konkret att utgå ifrån och att jämföra med.

E	C	A
Dessutom kan eleven förbereda och genomföra enkla muntliga redogörelser med i huvudsak fungerande struktur och innehåll och viss anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.	Dessutom kan eleven förbereda och genomföra utvecklade muntliga redogörelser med relativt väl fungerande struktur och innehåll och relativt god anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.	Dessutom kan eleven förbereda och genomföra välutvecklade muntliga redogörelser med väl fungerande struktur och innehåll och god anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

(LGR11, s. 238)

2. Jag tittade tillbaka på hur eleverna hade blivit bedömda i detta kriterium vårterminen i sjuan, vårterminen 2015.
3. Jag lade upp en detaljerad plan samt mål över arbetet med muntlig framställning för höstterminens arbete i årskurs åtta, höstterminen 2015.
4. Jag satte upp tydliga delmål som vi arbetade mot under höstterminen 2015.
5. Eleverna utvärderade höstterminens arbete under terminens gång som beskrivet ovan och även i slutet av terminen.
6. Jag analyserade höstterminens resultat för ovanstående kriterium.
7. Tillsammans blickade vi framåt mot vårterminen 2016 och satte upp gemensamma mål utifrån nuläget.

8. Vi arbetade även med kamratbedömning av presentationer och de elever som ville fick filma sina egna presentationer för att analysera och utvecklas.
9. Vårterminens bedömning gjordes utifrån prestation och en jämförelse från vårterminen åk sju, höstterminen åk 8 och vårterminen åk 8 gjordes.

4. Huvuddel

5.1 Bakgrund

Jag valde att arbeta med och studera mina 66 elever i årskurs åtta. Jag undervisade dem i svenska tre lektioner i veckan. Vissa av dessa elever hade jag känt sedan årskurs sju och vissa var nya för mig. Men, jag valde att genomföra samma undervisning i alla tre klasser för att kunna se fler elever, studera grupp dynamiken och lära mig från tillfälle till tillfälle. Min tanke var att ju fler elever som får genomföra detta desto mer lär jag mig av dem. Jag individualiserade även till viss del, för att säkerställa att jag skulle nå varje enskild elev.

5.2 Planering

Ur det centrala innehållet i LGR 11 (s. 226) arbetade vi med:

** Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från skola och samhällsliv. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte och mottagare. Olika hjälpmedel, till exempel digitala verktyg, för att planera och genomföra muntliga presentationer.*

Jag analyserade klassernas matriser i SchoolSoft från vårterminen i sjuan för att se hur många av eleverna som nådde A i detta kriterie. Tanken med detta var att ha något att jämföra med. Det är självfallet viktigt att se till alla framgångar och inte endast fokusera på de eleverna som når A, men i detta fall blev det en tydlig jämförelse. Normalt behöver man heller inte fokusera på gamla betyg utan den nya terminens arbete och bedömning. Men för att få fram ett resultat och ha något att jämföra med valde jag att titta tillbaka för att senare kunna jämföra.

Jag lade upp en handlingsplan för höstterminens arbete med tydliga mål samt delmål. Avsiktligt pratade jag initialt inte mycket om mål för detta arbete för att jag ville ”lura” eleverna in i muntlig framställning då detta är obehagligt för många. Det fick komma efterhand och i slutet av många lektioner diskuterade vi vad vi gjort, syftet och vad de

lärt sig. Då kom mycket fram automatiskt och de fick sätta ord på det – inte jag. Det är viktigt att målen ska vara utmanande men uppnåeliga. Är de för lätta kan eleven bli uttråkad och är de för svåra blir eleven lätt frustrerad. Det är också viktigt att målen är begripliga och att man lägger stor vikt vid en bra målformulering (Svennerstål, 2010).

Målet var att varje elev ska utvecklas vidare inom den tidlösa kompetensen muntlig framställning.

5.3 Genomförande

Initialt repeterade vi grunderna i retorik. Vad ska man tänka på när man står inför en grupp, hur ska man förbereda sig och hur man ska tänka kring sitt kroppsspråk. Vad finns det för olika knep man kan använda sig när man står inför en grupp. Eleverna fick här dela med sig av knep och tankar som de har använt sig av genom åren.

Vid minst ett tillfälle per vecka under höstterminen hade eleverna varierande muntliga uppgifter, i par, mindre grupper eller inför helklass. Ibland förberett, ibland oförberett. Dessa övningar var av mycket blandad karaktär men dock med ett tydligt syfte, se nedan.

Eleverna fick en lapp med ett namn på ett djur. De hade 15 minuter på sig att leta reda på fakta om djuret. De presenterade sedan den informationen som de hade kommit fram till sittande i grupper om tre. Efter det så bytte vi grupper och eleverna presenterade samma information inför två nya personer. Slutligen så presenterade de information en tredje gång stående inför en tredje grupp. När eleverna lärt sig detta upplägg gjorde jag detta upplägg ett par gånger till under terminen och då använde jag andra utgångspunkter som t.ex. ett land och en känd person.

Eleverna fick en kort nyhetsnotis. De fick tio minuter på sig att ta ut det viktiga och förbereda en kort muntlig presentation inför en liten grupp och sedan inför helklass.

I par fick eleverna prata oförberett i en minut. De fick ett ord som t. ex skridskor, blå, blomma osv. och sedan skulle de prata om detta ord i en minut utan längre pauser.

Eleverna läste parallellt en bok. Istället för att hålla en muntlig presentation inför hela klassen fick de förbereda en muntlig presentation inför en liten grupp. De fick sitta fyra och fyra och hålla sin muntliga presentation. De fick sedan prova modellen att rotera i grupperna så att de höll samma presentation tre gånger under en och samma lektion inför olika grupper. Många elever kom till insikten att öva, öva och öva är vitalt för att man ska känna sig tryggare och mer förberedd. Tredje gången de höll sin presentation denna lektion var de mer avslappnade och behövde inte titta ner lika mycket på sina stödord.

I dessa ovanstående moment pratade vi även ingående kring syftet med övningen. Vad var det som vi övade på? Hur gjorde vi? Hur kändes det? Ibland fick eleverna reflektera för sig själva skriftligt innan vi lyfte frågan i helklass. Ibland fick de prata om det två och två för att sedan lyssna på vad vissa pratat om. Många elever tyckte det var skönt att alla hade lite tid till förberedelse då var det ingen som hade förberett sig massa och prestigen släppte. Att prata i en minut var till en början obehagligt, men även där var det skönt att inte ha någon förberedelsetid.

Under höstterminens gång hade jag olika delmål för detta arbete. De flesta delmål handlade om enskilda individer och att med små medel kunna lyfta varje elev. De har handlat om att gruppera en enskild elev med en annan specifik elev, eller välja en text eller ämne som just den personen är intresserad av.

Ett annat delmål var att alla elever skulle våga stå inför klassen på något sätt innan november. Nuläget i augusti i åttan var att 10 st. av 66 elever inte ville stå inför klassen och säkert ytterligare två dussin som tyckte det var mycket obehagligt. Innan denna tidsperiod var slut spelade vi spelet Pictionary i klassrummet. Alla elever var med och alla elever ställde sig upp framför vita tavlan och ritade och verkade inte tänka så mycket på det. För många har det varit olustigt att bara bli observerad av alla samtidigt.

Målet innan höstterminens slut var att alla elever skulle hålla en kort muntlig presentation inför klassen om en bok som de läst under terminen. Alla elever stod framför klassen i december månad och hade förberett varsin presentation.

Klasserna fick utvärdera höstterminen och tillsammans planerade vi upp hur vi skulle fortsätta detta arbete under vårterminen. Vi kom tillsammans fram till att en del behövde slipa på strukturen på deras muntliga presentationer inför klassen. Vi pratade även om att ge konstruktiv respons på varandras presentationer och att därigenom även lära sig själva hur de kan utvecklas vidare. En tredje aspekt som kom fram var att vissa var redo att filma sina presentationer för att sedan titta på dem och studera sig själva.

5. Resultat och diskussion

Under denna korta, men intensiva period med eleverna kan vi se att många elever har ökat sin måluppfyllelse i det behandlade bedömningskriteriet i svenska. Genom att medvetet lägga upp arbetet med muntlig framställning med ett tydligt mål och syfte kan det hända saker.

E	C	A
Dessutom kan eleven förbereda och genomföra enkla muntliga redogörelser med i huvudsak fungerande struktur och innehåll och viss anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.	Dessutom kan eleven förbereda och genomföra utvecklade muntliga redogörelser med relativt väl fungerande struktur och innehåll och relativt god anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.	Dessutom kan eleven förbereda och genomföra välutvecklade muntliga redogörelser med väl fungerande struktur och innehåll och god anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Jag tittade tillbaka på deras bedömning i ovanstående kriteriet från vårterminen åk sju och sedan hur resultatet förbättrats under årskurs åtta. Antalet i tabellen nedan är antal elever i årskurs åtta som nått A i detta enskilda kriterium. Totalt antal elever i dessa tre klasser är 66 elever.

VT 15 åk 7	13
HT 15 åk 8	23
VT 16 åk 8	32

Resultatet ser lite olika ut i de olika klasserna. Min analys av det är att jag arbetade hela första terminen i sjuan i en av klasserna med att arbeta ihop gruppen och skapa ett gott inlärningsklimat, våga vara sig själv, visa och ge respekt och våga säga vad man tycker. Detta anser jag har satt sina spår och den klassen är synbart mer tryggare i sig själva, både som individer och som grupp. Jag arbetar självfallet med detta hela tiden, men jag menar att det gör en stor skillnad om man arbetar med detta genomtänkt från början i en ny klass eller grupp. Självkänsla är en viktig del i lärandet för den enskilde eleven och det är viktigt att den delen inte glöms bort (Nottingham, 2013).

Vi har arbetat målinriktat under läsåret. En del elever har tyckt att det har varit svårt och jobbigt. En del har tyckt att det har varit himmelriket. Efter utvärdering kan man tydligt se att små steg framåt har hjälpt många och att eleverna har tagit till sig mycket av undervisningen och syftet med det vi har gjort. Genom att arbeta med muntlig framställning genomtänkt en gång i veckan har varje elev utvecklats. Jag hade delmål för varje individ och att utmana dem på olika sätt varje vecka tycker jag har lett till att alla har utvecklats på olika sätt. I utvärderingar och spontana kommentarer har elever uttryckt bl.a:

” Åh, vad kul!”

” Du har lurat mig att tycka om något som jag alltid har hatat.”

”Det är inte så läskigt som man tror.”

Syftet med denna ministudie var att visa att med en tydlig tanke och handlingsplan kan nå långt under en kort tid. Tänk då vad man kan göra om man har hela grundskolan på sig att utvecklas och att man har genomtänkta delmål för varje årskurs? De tidlösa kompetenserna finns med i vår läroplan och vi arbetar med dem då och då. Men vi behöver se över HUR och hjälpa lärarna med det.

Vi vet idag i viss mån vad eleverna kommer att ha nytta av i framtiden. Vi behöver hjälpa dem att utveckla dessa kompetenser. En tydlig handlingsplan med mål och delmål per kompetens och årskurs blir ett komplement till vår läroplan. En ryggrad som vi tror att eleverna i framtiden kommer att tacka oss för.

De tidlösa kompetenserna – för ett livslångt lärande – på riktigt

6. Referenser

Bergman, Bo & Klefsjö, B. (2013). *Kvalitet från behov till användning*.
Lund: Studentlitteratur

Nottingham, J. (2013). *Utmanande undervisning i klassrummet*.
Stockholm: Natur & Kultur

Robinson, K. (2006). *TEDtalks*.

https://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity (20161205)

LGR11 (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*.
Stockholm: Skolverket

Svennerstål H., Bottheim K., & Jörbeck A. (2010). *Världens bästa skola – varje dag*.
Stockholm: Instant Book

